

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt VIII. Conuentus Protestantium Erfordiae. Eorum consilia in Austriacos suscepta. Iter Commendoni Treuam, vulgò Lubecam: idem designatus etiam ad Regem Sueciae: & exclusus à Dano, admissus à Sueco; ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11665

1561. illis Theologis coram memoratis Cardinalibus frequenter expendi iussit, ac postea coram se, qui decem cœtibus interfuit, singulis in tres quatuorve horas productis; postea verò defensoribus Iansenij, qui ex Gallia ad id venerant, in alio cœtu auscultatis, suo tandem diplomate eas hæreticas declarauit. Pontificis declaratio reuerenter accepta, obedienterque obseruata est in Gallia à Ludouico XIV. præclaroque conuentu Præfulum; habito coram Iulio Cardinali Mazzarino, supremo Regis administro: quod diploma postea corroboratum est, sedente hodierno Pontifice Alexandro VII. per illustrem damnationem, editam à Sorbonensi Academia contra Antonium Arnaldum insignem Doctorem, qui per suos commentarios proscripitis illis doctrinis obliquè fauebat. Diplomati Belgium pariter est obsecutum, sublatâ postmodum Alexandri iussu à Iansenij sepulchro magnificâ inscriptione, quâ ille ex malenatis suis operamentis commendabatur: procliuus verò Pontificiæ Constitutioni se conformarunt aliæ Catholicæ regiones, vbi aut nullam aut minorem consecutæ fuerant fidem illæ sententiæ. Ita quantum ex effectis hucusque sperare licet, ea Constitutio post vnus sæculi turbas necessariam claritatis ac serenitatis lucem attulit Ecclesiæ Catholicæ. Nullam ratiocinationem in rebus Religionis velle, scilicet Mahometicæ basis est; nimium velle, hæreseos origo est. Sed me à nostri temporis euentis mei Operis institutum reuocat ad res ætatis præteritæ de Concilio.

C A P V T VIII.

Conuentus Protestantium Erfordiæ. Eorum consilia in Austriacos suscepta. Iter Commendoni Treuam, vulgò Lubecam: idem designatus etiam ad Regem Sueciæ: & exclusus à Dano, admissus à Sueco; & illius itineris obstacula.

H Abitus est Protestantium conuentus Erfordiæ in Thuringia^a, quò fuerat indictus in antea cœtu Naumburgensi, sicuti scriptum est. Interfuerunt ibi non quidem ipsi Principes, sed eorum Consiliarij, nec in eo de doctrina conuenire potuerunt. Feruebat præcipua apertiorque discordia de Christi presentia in Eucharistia; quæ discordia, vt alibi considerauimus, omnium intelligentiæ satis patebat, adeoque ipsorum dissensio per voces à sensibus remotas & ambiguas obtegi nequaquam poterat. Et iam Calvinianæ doctrinæ robur plurimum augebatur in Germania, ex

^a Litteræ Commendoni ad Borromæum Card. Bruzellis 24. Maij & 9. Iunij; & ad Mantuanum, Antuerpiâ 9. Iunij.

ex consuetudine cum hæreticis Gallia ac Britannia, tamen Protestantes, ad concordiam seu quærendam seu potius simulandam, nouam ibi Confessionem confecerunt, cui plures Ciuitates, pluresque Imperij Ordines subscripserunt. Concordes tamen erant in molienda Catholicorum pernicie, cum inter se distribuerent destinata iam spolia Ecclesiarum omnium, studerentque Imperij Sceptum auferre ab Austriaca familia, quæ ipsis quasi cædus videbatur, ex annorum diuturnitate cariem hæresis numquam passura. Quocirca creatio tunc noui Romanorum Regis inter illos agitabatur, spretis in eo Imperij legibus & consuetudine, quæ id postulant, ut Cæsar antea solemniter coronetur, & tum ipsius tum Sedis Apostolicæ consensus accedat; defixerantque oculos in Regem Danicæ, utpote Principem cum ipsis coniunctum in seiunctione ab Ecclesia Romana, sanguine penè Germanum, tantâ potentiâ præditum, quanta satis erat ad eam dignitatem tuendam contra impetum extetorum, non ad opprimendos Germanos. Hinc in dies arescebat in Commendono spes deiungendi à Protestantibus Dani, & ad Synodum Catholicam pertrahendi. Verumtamen haud omisit Cæsar pro sua virili scribere ad Gasparem Scenichium^b, quem totius itineris comitem Commendono dederat, Commissarij ut dicunt nomine, quò publicæ securitatis fidem illi exhibendam curaret in quouis Imperij loco, eandemque pariter exquireret à Dano: grates quoque litteris suis Nuntio egit ob susceptos labores. Itaque profectus e Belgio Commendonus, ineunte Iulio Treuam venit, urbem ad Imperij fines prope mare Balticum sitam, ubi Regis responsa præstolanda ipsi erant. Huc Suauis Naumburgo illicò deducit Nuntium, obuolutis silentio plurimis eius itineribus, negotiisque interiectis.

2. Dum Treuæ morabatur Commendonus, iussus est ad Henricum etiam Sueciæ Regem se conferre. Etenim cum à Pontifice Osij arbitrio, apud Cæsarem Legati, commissum fuisset, ut ad eam provinciam iret aut Canobius, eadem de causa Nuntius ad Moscum missus, aut Commendonus, hunc Osius elegit; qui statim certum hominem ad Regem misit, ut tuti aditus fidem impetraret. Post multos dies hæc à Dano Scenichio responsa reddita: Ipsius accessum, quippe à Cæsare domino suo atque auunculo missi, acceptissimum sibi futurum, & ubi solus ipse perrexisset, eum libenter expectatum iri à se in vrbe sua Hafnia, sed quod spectabat ad Pontificium Nuntium, qui simul ad ipsum scripserat, cum sibi compertum esset, neque parente suo viuento vllum vniquam commercium interces-

1561.

^b In litteris Commendoni ad Borromæum, Treuâ 13. Iulij 1561.

^c Litteræ Commendoni ad Borromæum, Treuâ 11. Iulij, & ad Mantuanum & Osium 28.

Pars II.

M m m m

fisse,

1561,

fisse, deliberandum prius esse, num expediret aliquã se cum Pontifice communicatione grauari; quare in eo rerum articulo facilius putarat, Nuntio, petenti vt ad Regis ditiones & colloquium admitteretur, nequaquam assentiri: proinde Scenichium à se rogari, vt id significaret Nuntio, susceptumque à se consilium æqui bonique consuleret.

Commendonus; his auditis, responsum Sueci præstolatus est. Hic verò ingratum fortasse non accidet, vt cursim aliquam proferam notitiam illius Regis, itidem ac Daniæ, eorumque qui ipsos proximè antecesserunt, & quorundam quoque memorabilium euentuum, à quibus ipsorum conditio tunc pendebat. Henricus Sueciæ Rex, nouus erat Princeps, adeoque vacillans & anxius: parentem habuerat Gustauum nobilem Suecum, sed è stirpe regia, qui à Christiano II. maiore patruo Frederici Regis Daniæ, de quo nuper locutus sum, per fraudem abductus fuerat tamquam obfes è Suecia, quæ sæpè desciuerat, redieratque in potestatem Danorum. Hic itaque Christianus cum antea soli Noruegiæ imperaret, Daniam adeptus erat, & Sueciam recuperarat, impolito sibi tergemino diademate vniuersæ Scandinaviæ peninsulae, fatalis suis excursionibus Romano Imperio, adeoque Orbi terrarum. Sed elatus fortunæ indulgentiã, nec frænnum legis Catholicæ passus, est ad Lutheranam delapsus, nec tolerabilem subditis vitam duxit, idcirco Gustauus, dum apud Christianum in laxa honestaque custodia morabatur, sibi persuasit, nec Suecos, quippe longinquiores à Principe, adeoque ab illius formidine, desides fore ad excutiendam ferocem ipsius dominationem; nec, id vbi contingeret, Danos concursuros vt Christiano Sceptra deperdita suo sanguine recuperarent. Etenim Christianus omnium Episcoporum, multorumque nobilium Sueciæ stragem ediderat, ac per enormem eiusdem sæuitiam afflicta pariter Dania ingemiscebat, quæ sæuitia (vt prius res Daniæ percurram, dein in Sueciam reuersurus) haud ita multo post Danos impulit, vt sibi Principem asciscerent Fredericum, Christiani patruum, Holsatiæ Ducem; à quo ille depulsus, in Belgium se recepit: ibi à Carolo V. exceptus, cuius sororem in matrimonio habebat, & inde cum armis regressus in Daniam, per simulationem pacis à patruo proditus, & in carcerem coniectus est, à quo non nisi serò egressus cum simul è viuis egressus anno 1559. & paulò post decedenti quoque eius patruo Frederico Primo, successit Frederici primigeni Christianus Tertius, qui primus ritu Lutheranico coronam suscepit. Eiusce autem Christiani erat filius Rex Daniæ

¶ Vide Spondanum an-
no 1553.
num. 68.

niæ Fredericus Secundus, qui nunc narrationis nostræ argumētum est.

4 Hinc ut regrediamur ad commemorandas quæ processerant Sueciæ vicissitudines: animaduertat, sicut diximus, Gustauus malè affectos subditorum animos in Christianum II. Regem, qui vtrumque regnum possidebat; idcirco fugâ elapsus, & reuersus in patriam, eos excitauit tumultus, ut, adiutus prærogatiuâ sanguinis, Sueciæ dominium inierit; quod ut magis firmaret, filiam Ducis Saxonix, præpotentis Principis ac propinqui, vxorem duxit: sed quò subditos fideles, cognatosque Principes amicos sibi retineret, flexit animum ad infidelitatem atque inimicitiam erga Deum, Lutheranam complexus hæresim, quæ iam inter Sueciæ populos dominabatur, & cui Saxonum Principum patrociniū tamquam ipsorum alumnae fauebat.

5 Quatuor postea liberos Gustauus reliquerat, quorum natu maximus, Saxonica coniugis vnicus, erat Rex ille Sueciæ, ad quem legationem habebat Commendonus. Spinosas inter suspicionum angustias hic versabatur tum propter Danum, de quo timebat ne ille, tametsi pace composita, agitaret animo recuperationem regni adempti; tum propter Moscum, cuius vires multa sibi abstulerant, ac sollicitudinem de reliquis incutiebat; sed nec minus propter Ioannem fratrem Ducem Finlandiæ, natum ex nouerca sua Sueca, & iam Regis Poloniae generum. Hæc suspicionis anxietas oriebatur non solum ex populi beneuolentia erga fratrem, sed ex quadam mathematicorum prognosticatione, quam Rex dum illi nimium credidit veram reddidit. Porro huiusce rei series, quippe inter ea quæ proximè superiori sæculo contigerunt memoriâ imprimis digna, nec idonea minus ad mortales docendos, quàm procliuè sit animo effrenato ob mancipatam fluxis utilitatibus Religionem, in exitium præcipitem ruere, à nobis hic breuiter exponetur. Henricus cum hinc vellet ab innocuo fratre sibi cauere, & hinc non auderet illi mortem struere, ne nobilium conspirationem in se cieret, in arcta custodia septem annos ipsum detinuit; dein per concessam ei libertatem, supremamque administrationem commissam, illum sibi reconciliare studuit. Interim verò insanâ libidine actus in cuiusdam satellitis filiam, ei que diadema iam iam impositurus, resciiuit optimatum fremitum, & agitata ab illis consilia sese ab eo dedecore subducendi, Ioanne Duce ad solium euecto. Eapropter Henricus irâ simul metuque correptus, in consilium turpiter horrificum se coniecit, eadem die vilis feminae coronandæ, & fratris vnâ cum

M m m 2

aduer-

1561.

aduersantibus sibi Proceribus interficiendi. Et quoniam nihil a re-
norum loquacius quam amor, rem amatae mulieri concedidit.
Hæc animo magis regio quam eius amator, coronam tam fœdo
scelere deturpatam exhorruit; quare primoribus illis commone-
ctis, causa fuit, vt Ioannes ab ipsis per vim fuerit in folio, & Hen-
ricus in carcere collocatus, in quo post decimum captiuitatis an-
num extinctus est. Ex huius Gustavi progenie, quæ pariter re-
gnauit in stirpe Caroli, qui minor fuit Ioannis frater, proceri
postea sunt celebres illi Reges Sueciæ ac Poloniæ, quorum nomina
magis sibi nec propitia nec aduersa numerare potest Ecclesia in Se-
ptentrionali plaga; donec ætate nostrâ, & dum hæc paginae prælo
adhuc premuntur, conspexit Roma ex ea stirpe Christiani, po-
tentissimam doctissimamque Reginam Sueciæ, in cursu felicissimo
imperij sui, ope Diuinæ gratiæ eò deductam, vt per affusum admi-
rabili eius ingenio lumen, Catholicam veritatem discerneret, & per
iniectum eius animo ardorem, cælum terræ, æternum temporis
anteferreret, Sceptro sponte abdicato (quoniam non nisi retentâ hæ-
resi illud sibi retinere licuisset) atque Religionem Orthodoxam pro-
fessa Romam pergeret, omni exuta maiestate, adeoque maior, quò
pedes Alexandri VII. Romani Pontificis oscularetur per inauditum
exemplum, ad quod genus humanum obstupuit. Sed narrationem
retrahamus ad Henricum, ad quem eà tempestate Commendonii
iter ac negotium dirigebatur.

Tunc ille, tamen æquè ac ipsius populi Lutheranam hæresim
sequeretur, cupidus sibi coniungendæ Anglicanæ Reginæ, seu ve-
rius Coronæ, promptum animum præ se tulerat illi deferendi, qua-
si dotale donum, Fidei mutationem, Caluini doctrinam amplexa-
turus, neglectâ eam ob causam suorum Procerum malevolentia.
Idcirco illius responsio ad Nuntium fera quidem, sed comis deue-
nit; ipsum siquidem appellauit *Patrem, reuerendissimum Dominum,
Legatum Romani Pontificis*^e; excusauitque moram, propterea quòd
ad eam vsque horam incertus animi fuerat de sua in Angliam pro-
fectione; nunc verò quando iam decreuerat ad primam auram pro-
pitiæ eò soluere, id ipsi significare voluisse, simulque se promptum
exhibere ad eum ibi audiendum, si placuisset Nuntio illuc traice-
re. Postulatis securi accessus tabulis opus non esse Commendone,
quippe quem Legatorum immunitas tutum reddebat, tamen quo-
niam illorum desiderium ille præferbat, à Rege per eundem tabel-
larium tabulas mitti. Huiusmodi responsio Nuntium compulit ad
remigrandum in Belgium^f, inde nauigaturum in Angliam, statim
ac

^e Epistola
Regis Sue-
ciæ ad Com-
mendonum,
24. Augusti
1561.

^f Litteræ
Commendo-
ni ad Borro-
mæum, t. Se-
prembis
1561.

ac de Regis aduentu certior fieret; quamquam cum aliqua suspicio-
ne, ne fortè Regina ingressum ipsi negatura esset, etiãsi ad collo-
quium pergeret cum Rege extero; quod tamen videbatur ab ea
committi non posse absque tanti hospitis iniuria. Menses aliquot
moratus est Nuntius in Belgio; Rex enim ter soluit Angliam ver-
sus, & semper à vento repulsus, ad cogitandum de itinere terrestri
coactus tandem est.

7 Inter eam moram delata Commendone res fuit, quæ grauem il-
li sollicitudinem iniecit, ob extrema Religionis detrimenta, quæ
ab ipso prænoscebantur: quare per summam celeritatem de iis Ro-
mam scripsit, quò tempestiuè occurreretur. Res erat huiusmodi:
Danum aspirare ad nuptias viduæ Scotorum Reginae, meditantem,
vt fama erat, vxori Angliam adipisci, in quam ipsa sibi ius tribuebat,
quemadmodum alibi recensuimus; & cuius populi turbidos in Eli-
sabetham animos præ se gerebant: eundem quasi non minus de re-
cuperanda Suecia cogitare; quæ vbi perficerentur, illum cun-
ctis Catholicis Principibus formidabilem fore. Sed exitus fuit,
qualis vsuuenit in vastioribus quibusdam animo conceptis ædifi-
ciis, quæ non nisi in architecti modulo existunt. Tot inter difficul-
tates ac moras iustus tandem est Commendonus Romam reuerti; ^g
qui per Tractum Rheni habens iter, Principes, ac præsertim Ec-
clesiasticos, quos nondum viderat, ad Concilium inuitauit. Iussio
autem, ne amplius Sueci accessum in Angliam opperiretur, accidit
opportunè; nam is reipsa non accessit^b; & eius actori responsum
ab Elisabetha redditum fuit, pro eo ac fieri mos est in tacita coniu-
giorum quæ proponuntur repulsa, Reginae per illud tempus in ani-
mo non esse connubium, tametsi forsitan sententiam mutare pos-
set. Verumtamen Commendonus aliquot adhuc dies à Belgij Gu-
bernatriceⁱ detentus est, vt cum eo de quibusdam Ecclesiasticis ne-
gotiis ageret, ac præcipuè de nouis Episcopatibus instituendis.

8 Post hæc profectus ille, inuisit Nancei Ducem iuuenem Lotha-
ringum^k, ibique etiam eiusdem nominis Cardinalem, qui eò conue-
nerat, & cum hoc varia egit ad Religionem spectantia, tum in Gal-
lia, vbi maximoperè pollebat, tum in Scotia, vbi ipsius sororis filia
regnabat. Accepit à Duce comitatis pictatisque plena responsa; ac
de mittendo ad Synodum Oratore, affirmavit ille se idem quod
Cæsar effecturum. Postea Treuirs se contulit; ^l & inde Mosellã
traiectus Moguntiam, inuisens in itinere Episcopos Herbipolen-
sem, Bambergensem, & Eistatensem, in quibus omnibus Religio-
nis plurimum, plurimumque obedientiæ erga Pontificem animad-

M m m m 3 uertit;

^g Litteræ
Borromæi ad
Commendo-
num, 25. Oc-
tobris, qui-
bus hic re-
spondit

18. Nouem-
bris 1561.

^h Litteræ
Commendo-
ni ad Borro-
mæum,

30. Nouem-
bris 1561.

ⁱ Ex sequen-
tibus litteris
Commendo-
ni ad Borro-
mæum.

^k Epistola
Commendo-
ni ad Borro-
mæum,

11. Ianuarij
1562.

^l Arcanæ lit-
teræ Com-
mendoni ad
Borromæum.

1561. uertit; sed propter obfistentem ipsis necessitatem parum propensionis ad Concilium per seipfos adeundum: idemque postea communiter comperit in reliquis illis Episcopis quos inuitauit. Postremò Monachij suo functus est munere cum Alberto Duce Bauariæ^m, qui iam legare meditabatur ad Pontificem certum hominem, Tridento transiturum.

^m Litteræ
Commendon-
ni ad Borro-
maum, Tri-
dèto 8. Mar-
tij 1562.

ⁿ Litteræ
Commendo-
ni ad Oliuum
Secretarium
Legatorum,
Veronâ
31. Martij
1562.

Eòdem quoque progressus Commendonus, in cœtu generali, 9 die septimo Martij, ad Patres retulit cuncta illa quæ per litteras haud significarat, hoc est, quæ post suum à Belgio discessum egerat. Deinde quoniam futuræ Sessionis dies longè aberat, veniam impetrauit in patriam remeandi, quò res domesticas componeret. Sed Veronæ superuenere ipsi litteræ^a Borromæi, quibus Romam accerseretur, de rebus à se peractis & adnotatis Pontificem edocuerunt. Ibi Commendonus, quippe cui mens inerat æquè negotiorum capax ac obseruationis studiosa, suis narrationibus terè ob oculos Pontifici posuit statum vniuersum illius Orbis Septentrionalis; non sine Aulæ admiratione, quòd is in itinere, inter varias Gentes ingenio præferoces, rabieque in Romanum Pontificem insanientes, perstitisset non modò intactus ab offensionibus, sed à contumeliis immunis. Adèd firmus tamquam clypeus est ad illæsum iter vel inter barbaros & hostes habendum, temperatio exactæ prudentiæ, coniunctæ cum exacta virtute.

C A P V T IX.

Res à Canobio Nuntio proposita Casari, & huius responsa. Illius iter in Poloniam. Obstacula ne pergeret in Moscouiam. Acta ab eo cum Prusiæ Duce. Nauata opera à Delfino Nuntio in Superiori Germania cum vrbibus Norimberga, Argentorato, Francofurto, & Augusta; & ab Episcopo Nouiocomensi cum Heluetiis.

DVm Commendonus per Inferiorem Germaniam Synodum indicabat, eidem præstabat operam Delfinus per Superiorem. Venit interim in Aulam Casaream Canobius à Pontifice missus, specie quidem vt aureâ Rosâ, solemni ritu consecratâ, Bohemiæ Reginam donaret; sed reipsa vt multa transigeret, postfimè super Concilio. Tradita ipsi mandata hæc fuere^a: Exponeret Casari id quod infrâ fusè narrabitur; sed antea excusaret apud Ducem Bauariæ, quòd ipsi deprecatori Caraffensium supplicium con-

^a Hæc mandata extant apud me signata 14. Aprilis 1561.